

**Uprawnienia i obowiązki
strażnika gminnego
(miejskiego) w zakresie
legitymowania, kontroli
osobistej oraz przeglądania
zawartości bagażu**

podinsp. Mariusz Michalski
st. asp. Andrzej Ziętek
Zakład Prewencji i Ruchu Drogowego

Uprawnienia i obowiązki strażnika gminnego (miejskiego) w zakresie legitymowania, kontroli osobistej oraz przeglądania zawartości bagażu

Katowice 2017

Redakcja:
mł. insp. Dariusz Walczak

Redakcja techniczna i korekta:
Paweł Mięsiak

© Szkoła Policji w Katowicach, Katowice 2017. Pewne prawa zastrzeżone.

Niniejsza publikacja w całości stanowi materiał dydaktyczny Szkoły Policji w Katowicach.
Publikacja dostępna jest na licencji:
Creative Commons – Uznanie autorstwa – Użycie niekomercyjne – Bez utworów zależnych
3.0 Polska (CC-BY-NC-ND) 3.0. Polska.

Postanowienia licencji są dostępne pod adresem:
<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/pl/legalcode>

Spis treści

Wstęp	4
1. Pojęcia dotyczące czynności legitymowania	6
2. Podstawy prawne i okoliczności uprawniające strażnika do legitymowania	8
3. Postępowanie strażnika w czasie przeprowadzania czynności legitymowania, tatyka legitymowania	11
4. Postępowanie strażnika w przypadku odmowy okazania lub braku dokumentu tożsamości	14
5. Dokumentowanie czynności legitymowania	19
6. Podstawy prawne i okoliczności uprawniające strażnika do przeprowadzenia kontroli osobistej i przeglądania zawartości bagażu	23
7. Postępowanie strażnika w czasie przeprowadzania czynności kontroli osobistej i przeglądania zawartości bagażu	25
Literatura	27

Niniejsze opracowanie skierowane jest do słuchaczy szkolenia podstawowego strażników gminnych (miejskich) oraz słuchaczy szkolenia zawodowego podstawowego policjantów. Zawiera najbardziej aktualne zagadnienia w zakresie postępowania strażnika gminnego (miejskiego) podczas przeprowadzania czynności legitymowania, kontroli osobistej i przeglądania zawartości bagażu. Stanowi materiał dydaktyczny pomocny w samodzielnym opanowaniu wybranych zagadnień celu częściowego nr 10: „Wybrane zagadnienia z prewencji”.

Przyczyni się również do uzupełnienia wiadomości teoretycznych policjantów szkoleń zawodowych podstawowych z tematów JM 02 JS 02 i JS 07: „Legitymowanie osób”, „Dokonywanie kontroli osobistej, przeglądanie zawartości bagażu, sprawdzenie ładunku” oraz samodzielnego opanowania treści z zakresu i form współdziałania Policji z innymi podmiotami, co stanowi uzupełnienie tematu JM 02 JS 11.

Legitymowanie jest podstawową i najczęściej wykonywaną przez policjantów i strażników czynnością służbową. Można stwierdzić, że zdecydowana większość czynności wykonywanych przez funkcjonariuszy poprzedzona zostaje legitymowaniem. Czynność legitymowania wydaje się być prosta do wykonania, jednak w czasie jej przeprowadzania można spotkać się z wieloma utrudnieniami. W służbie patrolowej może to być sytuacja, gdy osoba legitymowana z różnych względów odmówi lub nie będzie w stanie podać danych osobowych. Istotne znaczenie ma również upewnienie się, że dane zawarte w okazanym podczas legitymowania dokumencie tożsamości odpowiadają stanowi faktycznemu, a sam dokument jest legalny.

Zagadnienia związane z kontrolą osobistą i przeglądaniem zawartości bagażu stanowią trudną tematykę z racji obwarowań prawnych i etycznych, ponieważ ingerują bezpośrednio w zakres wolności obywatelskich i praw człowieka.

Zakładamy, że przyswojenie zawartych w publikacji treści stanowi niezbędny warunek właściwego przygotowania do samodzielnego wykonywania przez strażnika

podstawowych czynności w czasie patrolu. Przyczyni się również do właściwego, opartego na wzajemnej wymianie doświadczeń współdziałania policjantów i strażników. Pozwoli policjantom bliżej zapoznać się z uprawnieniami strażników, z którymi w praktyce pełnią wspólne patrole.

Publikacja jest uzupełnieniem i kontynuacją opracowań dotyczących poruszonych w niej zagadnień. Korzystając z niej, z uwagi na możliwość wprowadzenia ewentualnych zmian legislacyjnych należy na bieżąco zaznajamiać się z obowiązującymi przepisami.

Rozdział 1.

Pojęcia dotyczące czynności legitymowania

Legitymowanie stanowi czynność służbową organu państwowego lub instytucji upoważnionej z mocy ustawy do jej przeprowadzenia. Czynność legitymowania polega na ustaleniu tożsamości osoby na podstawie:

1. posiadanych przez nią niebudzących wątpliwości dokumentów, zawierających fotografię i oznaczonych numerem lub serią,
2. oświadczenia osoby, której tożsamość ustalono na podstawie dokumentu, o którym mowa powyżej.

Drugi przypadek odnosi się do sytuacji, kiedy osoba nie posiada przy sobie dokumentu, na podstawie którego można ustalić jej tożsamość.

Potwierdzenia tożsamości osoby można dokonać na podstawie:

- dokumentu tożsamości,
- oświadczenia innej osoby legitymowanej na podstawie dokumentu tożsamości,
- potwierdzenia tożsamości w miejscu pracy, szkole itp.,
- potwierdzenia w systemach informatycznych.

W przypadku osoby o nieustalonej tożsamości konieczne będzie doprowadzenie tej osoby do jednostki Policji lub przekazanie jej funkcjonariuszom.

Definicję pojęcia osoby o nieustalonej tożsamości zawiera zarządzenie nr 124 Komendanta Głównego Policji z dnia 4 czerwca 2012 r. w *sprawie prowadzenia przez Policję poszukiwania osoby zaginionej oraz postępowania w przypadku ujawnienia osoby o nieustalonej tożsamości lub znalezienia nieznanymi zwłok oraz szczątków ludzkich*. Zgodnie z § 2 ust. 1 pkt 6 wymienionego zarządzenia jest to osoba (zwana N.N. osobą), której dane personalne są nieznanne, niepełne lub niewiarygodne, w szczególności gdy:

1. jest to następstwem choroby uniemożliwiającej samodzielne podejmowanie decyzji przez tę osobę,
2. osoba ta zataja tożsamość w sytuacji mającej znaczenie prawne.

Policjanci w zakresie czynności związanych z ustaleniem lub potwierdzeniem tożsamości osoby mogą dodatkowo:

- przeprowadzić okazanie osoby,
- przeprowadzić daktyloskopowanie osoby,
- sfotografować osobę,
- pobrać materiał biologiczny w postaci wymazu ze śluzówki,
- sprawdzić osobę w swoich rozbudowanych systemach informatycznych.

W rozdziale 4. niniejszego opracowania omówiono postępowanie strażnika w przypadku odmowy okazania dokumentu tożsamości lub jego braku.

Rozdział 2.

Podstawy prawne i okoliczności uprawniające strażnika do legitymowania

Legitymowanie jest najczęstszą czynnością służbową strażnika. Podobnie jak funkcjonariusz Policji może jej dokonywać tylko w przypadkach uzasadnionych potrzebami służby, w oparciu o podstawy prawne i faktyczne.

Strażnik gminny (miejski) ma prawo legitymowania osób w uzasadnionych przypadkach w celu ustalenia ich tożsamości na podstawie **art. 12 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o strażach gminnych**.

Zgodnie z § 3 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 18 grudnia 2009 r. w *sprawie zakresu i sposobu wykonywania przez strażników gminnych (miejskich) niektórych czynności*, strażnik ma prawo legitymowania osoby:

- w celu identyfikacji osoby podejrzanej o popełnienie przestępstwa lub wykroczenia,
- w celu identyfikacji osoby ujętej na miejscu zdarzenia,
- w pościgu podjętym bezpośrednio po popełnieniu przestępstwa lub wykroczenia,
- w celu ustalenia świadków zdarzenia.

Strażnik przystępuje do legitymowania, gdy ustalenie tożsamości osoby jest niezbędne do wykonania przez niego czynności określonych w art. 10 i 11 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. *o strażach gminnych*. Do zadań tych należą:

- ochrona porządku publicznego wynikająca z ustaw i aktów prawa miejscowego,
- ochrona spokoju i porządku w miejscach publicznych,
- czuwanie nad porządkiem i kontrola ruchu drogowego – w zakresie określonym w przepisach o ruchu drogowym,

- kontrola publicznego transportu zbiorowego – w zakresie określonym w art. 45 ust. 1 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o publicznym transporcie zbiorowym (Dz.U. z 2011 r. Nr 5, poz. 13 i Nr 228, poz. 1368),
- współdziałanie z właściwymi podmiotami w zakresie ratowania życia i zdrowia obywateli, pomocy w usuwaniu awarii technicznych i skutków klęsk żywiołowych oraz innych miejscowych zagrożeń,
- zabezpieczenie miejsca przestępstwa, katastrofy lub innego podobnego zdarzenia albo miejsc zagrożonych takim zdarzeniem przed dostępem osób postronnych lub zniszczeniem śladów i dowodów, do momentu przybycia właściwych służb, a także ustalenie, w miarę możliwości, świadków zdarzenia,
- ochrona obiektów komunalnych i urządzeń użyteczności publicznej,
- współdziałanie z organizatorami i innymi służbami w ochronie porządku podczas zgromadzeń i imprez publicznych,
- doprowadzanie osób nietrzeźwych do izby wytrzeźwień lub miejsca ich zamieszkania, jeżeli osoby te zachowaniem swoim dają powód do zgorszenia w miejscu publicznym, znajdują się w okolicznościach zagrażających ich życiu lub zdrowiu albo zagrażają życiu i zdrowiu innych osób,
- informowanie społeczności lokalnej o stanie i rodzajach zagrożeń, a także inicjowanie i uczestnictwo w działaniach mających na celu zapobieganie popełnianiu przestępstw i wykroczeń oraz zjawiskom kryminogennym i współdziałanie w tym zakresie z organami państwowymi, samorządowymi i organizacjami społecznymi,
- konwojowanie dokumentów, przedmiotów wartościowych lub wartości pieniężnych dla potrzeb gminy.

Zgodnie z art. 129b ust. 1 ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. *Prawo o ruchu drogowym* kontrola ruchu drogowego w gminach lub miastach, które utworzyły straż gminną (miejską) może być wykonywana przez strażników gminnych (miejskich).

Strażnicy gminni (miejscy) są uprawnieni do wykonywania kontroli ruchu drogowego wobec:

1. kierującego pojazdem niestosującego się do zakazu ruchu w obu kierunkach, określonego odpowiednim znakiem drogowym,
2. uczestnika ruchu naruszającego przepisy o:
 - a. zatrzymaniu lub postoju pojazdów,
 - b. ruchu motorowerów, rowerów, pojazdów zaprzęgowych oraz o jeździe wierzchem lub pędzeniu zwierząt,
 - c. ruchu pieszych.

W ramach wykonywania kontroli ruchu drogowego w zakresie, o którym mowa powyżej, strażnicy gminni (miejscy) są upoważnieni do:

1. zatrzymania pojazdu lub jadącego wierzchem,
2. sprawdzania dokumentów wymaganych w związku z kierowaniem pojazdem i jego użytkowaniem,
3. legitymowania uczestnika ruchu i wydawania mu wiążących poleceń, co do sposobu korzystania z drogi lub używania pojazdu,
4. wydawania poleceń:
 - a. osobie, która spowodowała przeszkodę utrudniającą ruch drogowy lub zagrażającą jego bezpieczeństwu,
 - b. kontrolowanemu uczestnikowi ruchu – co do sposobu jego zachowania,
5. sprawdzenia wykonania obowiązków określonych w wymienionym poniżej art. 78 ust. 2,
6. żądania od właściciela lub posiadacza pojazdu wskazania komu powierzył pojazd do kierowania lub używania w oznaczonym czasie.

Rozdział 3.

Postępowanie strażnika w czasie przeprowadzania czynności legitymowania, taktyka legitymowania

Wykonując czynność legitymowania, należy mieć na uwadze, że nawet ze strony osoby wyglądającej niegroźnie, zachowującej się bardzo spokojnie, pozornie opanowanej, może grozić atak i że osoba taka może podjąć próbę ucieczki. Osoby, które z różnych względów obawiają się ujawnienia ich tożsamości będą dążyły swoim zachowaniem do osłabienia czujności, by w najmniej spodziewanym momencie zaatakować i przejąć inicjatywę.

Przystępując do legitymowania przede wszystkim nie należy sugerować się pierwszym wrażeniem i postępować rutynowo. Legitymujący natomiast powinien kierować rozmową z legitymowanym, a nie jak to często bywa wdawać się w różnego rodzaju dyskusje.

W czasie legitymowania w patrolu należy odpowiednio rozdzielić między sobą role na przeprowadzającego i asekurującego czynność legitymowania. Zasada ta nie będzie miała zastosowania w przypadku patroli jednoosobowych, tu należy zachować szczególną ostrożność i czujność.

Nawet w trakcie spisywania danych zawartych w dokumencie istotny jest kontakt wzrokowy z osobą legitymowaną. W patrolu jednoosobowym, jak i dwuosobowym ważne jest zachowanie bezpiecznej odległości, a także przyjmowanie odpowiedniej pozycji umożliwiającej szybką reakcję w razie zagrożenia. Zachowanie bezpiecznej odległości w patrolu dwuosobowym polega na zastosowaniu tzw. trójkąta bezpieczeństwa.

Istotny ze względu bezpieczeństwa jest również sam moment odbierania dokumentu od osoby. W przypadku gdy naszą ręką dominującą jest ręka prawa dokument powinniśmy odbierać ręką lewą i odwrotnie. Pozwoli to na szybszą reakcję w przypadku ataku ze strony przeciwnej (szybsze, sprawniejsze sięgnięcie po środki

przymusu). Powinniśmy również obserwować pod tym względem osobę legitymowaną, pozwoli to na zajęcie właściwej pozycji, umożliwiającej jej bezpieczną obserwację. Legitymujący w patrolu jednoosobowym i asekurujący w patrolu dwuosobowym powinni stać po tej stronie osoby legitymowanej, której ręka jest dominująca (w przypadku praworęcznego legitymowanego stajemy po jego stronie prawej i odwrotnie).

Okazany przez osobę dokument należy sprawdzić wstępnie pod względem jego autentyczności. Aby zrealizować ten element niezbędna jest wiedza na temat podstawowych zabezpieczeń przed podrobieniem i przerobieniem, w szczególności dowodu osobistego. Taka wiedza jest przekazywana w ramach ćwiczeń, w trakcie szkolenia zawodowego podstawowego strażników i policjantów. Można ją pogłębić również zapoznając się dokładnie z własnymi dokumentami. Chodzi tu o umiejętność wstępnej oceny autentyczności dokumentu, wiedzę na temat znajdujących się w dokumencie wypukłości, zapisów, zmiany ich barwy pod kątem padania światła, znaków wodnych itp.

Po przeprowadzeniu wstępnej oceny dokumentu należy zweryfikować zawarte w nim dane z osobą. Weryfikacji danych osobowych można dokonać poprzez:

- porównanie wyglądu osoby z jej fotografią w dokumencie,
- powtórne i niespodziewane zadawanie pytań o elementy daty urodzenia, imiona rodziców, nazwisko panińskie matki itp.,
- rozpytanie innych osób,
- zadawanie pytań o sąsiadów, charakterystyczne miejsca czy obiekty w miejscu zamieszkania;
- zadawanie pytań o inne osoby zameldowane pod podanym adresem,
- sprawdzenie danych w biurze ewidencji ludności,
- sprawdzenie danych w systemie informatycznym Policji.

W przypadku legitymowania osoby znajdującej się w pojeździe można, ze względów bezpieczeństwa, żądać opuszczenia pojazdu przez tę osobę oraz inne osoby znajdujące się w pojeździe.

Mimo wielu podobieństw wykonywanych czynności każde legitymowanie jest inne i nie należy podchodzić do niego rutynowo. Przemawiają za takim postępowaniem względy bezpieczeństwa własnego, naszego partnera z patrolu, jak również bezpieczeństwa osób, wobec których podejmujemy legitymowanie.

Przystępując do czynności legitymowania strażnik zgodnie z obowiązującymi przepisami w tym zakresie zobowiązany jest:

- 1) podać swoje stanowisko, imię i nazwisko w sposób umożliwiający odnotowanie tych danych,
- 2) podać podstawę prawną oraz przyczynę podjęcia czynności służbowej,
- 3) wezwać osobę do okazania dokumentu,
- 4) odnotować dane w notatniku służbowym,
- 5) po zakończeniu wykonywania czynności służbowych poinformować osobę, wobec której je podjęto, o prawie złożenia zażalenia do właściwego miejscowo prokuratora na sposób przeprowadzenia tych czynności.

Pierwsze cztery punkty wynikają z § 5 i 6 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 3 października 2011 r. *zmieniającego rozporządzenie w sprawie zakresu i sposobu wykonywania przez strażników gminnych (miejskich) niektórych czynności*. Punkt piąty z art. 20 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. *o strażach gminnych*.

Strażnik może odstąpić od legitymowania osoby w przypadku, kiedy jest mu ona znana osobiście. Przykładowo legitymował tę osobę w przeszłości, często ją widuje i jest pewny, że nie zmieniła miejsca zamieszkania lub pobytu.

Rozdział 4.

Postępowanie strażnika w przypadku odmowy okazania lub braku dokumentu tożsamości

Z najczęstszymi przypadkami legitymowania, podczas których może dojść do trudności w ustaleniu tożsamości osób, policjanci oraz strażnicy gminni (miejscy) będą mieli do czynienia:

- a) w miejscu popełnienia przestępstwa lub wykroczenia,
- b) w miejscach sporadycznie uczęszczanych przez ludzi tj. opuszczone budynki, hale przemysłowe, kanały grzewcze itp.,
- c) w okolicach dworców kolejowych, autobusowych,
- d) w miejscach zagrożonych przestępczością, np. podczas legitymowania osób przenoszących bagaże,
- e) w miejscach, do których wstęp jest wzbroniony lub ograniczony,
- f) w sytuacjach, w których dochodzi do zakłócania porządku publicznego.

Wymienione wyżej przypadki legitymowania nie wyczerpują wszystkich okoliczności, z którymi w praktyce może spotkać się policjant i strażnik. Okoliczności legitymowania są podane przykładowo i przedstawiają sytuacje najbardziej typowe.

Jeżeli podczas wykonywania czynności służbowych występują trudności z ustaleniem danych personalnych osoby albo gdy zataja ona swoją tożsamość, w szczególności jeżeli jest to następstwem choroby, należy podjąć czynności zmierzające do ustalenia tożsamości osoby, zwane czynnościami identyfikacyjnymi¹.

¹ § 20 Zarządzenia nr 124 Komendanta Głównego Policji z dnia 4 czerwca 2012 w sprawie prowadzenia przez Policję poszukiwania osoby zaginionej oraz postępowania w przypadku ujawnienia osoby o nieustalonej tożsamości lub znalezienia nieznananych zwłok oraz szczątków ludzkich (Dz. Urz. KGP 2012.29 z późn. zm.).

Za realizację wstępnych czynności identyfikacyjnych związanych z ujawnieniem N.N. osoby jest odpowiedzialny dyżurny jednostki Policji lub wyznaczony przez niego policjant jednostki, na której obszarze działania osoba ta została ujawniona².

Zakres czynności identyfikacyjnych obejmuje w szczególności:

- 1) ustalenie faktów i okoliczności ujawnienia N.N. osoby, w tym przez nią podawanych;
- 2) rozpytanie świadków;
- 3) sprawdzenie poczynionych ustaleń,
- 4) badanie lekarskie N.N. osoby,
- 5) opis cech wyglądu zewnętrznego, w tym znaków szczególnych, ubioru i posiadanych przedmiotów oraz ustalenie potencjalnego wieku osoby,
- 6) niezwłoczne sporządzenie fotografii sygnalitycznej,
- 7) sprawdzenie N.N. osoby za pomocą urządzenia do szybkiej identyfikacji daktyloskopijnej, niezwłoczne pobranie odbitek linii papilarnych palców rąk i dłoni oraz przeprowadzenie wywiadu daktyloskopijnego metodą elektroniczną za pomocą urządzenia „LiveScan” wraz z wydrukiem karty daktyloskopijnej lub metodą tradycyjną³.

W praktyce czynności wymienione w punktach 1-5 będą wykonywane przez strażników i policjantów podejmujących czynności legitymowania. Pozostałe czynności identyfikacyjne wymienione w punktach 6-7 wykonuje najczęściej policjant służby kryminalnej.

Pierwszy z punktów zawiera w sobie okoliczności ujawnienia osoby, a więc podstawę faktyczną legitymowania oraz ustalenie faktów, co stanowi podstawę każdej interwencji. Następną czynnością będzie ustalenie ewentualnych świadków. W zależności od miejsca legitymowania możemy dążyć do rozpytania najbliższego otoczenia, np. klientów baru, w którym legitymowano osobę, mieszkańców pobliskich

² Tamże § 21 ust. 1.

³ Tamże § 21 ust. 2.

budynków, obsługę dworca kolejowego, ekspedientki sklepów. Po rozpytaniu świadków, w miarę możliwości należy potwierdzić poczynione ustalenia, np. udanie się do prawdopodobnego miejsca zamieszkania osoby, miejsca zamieszkania krewnych, w celu dalszych ustaleń. Osoba nieustalonej tożsamości powinna zostać również poddana badaniu lekarskiemu. Dotyczy to nie tylko przypadków posiadania widocznych obrażeń ciała lub nieprzytomności. Badanie ma również na celu stwierdzenie, czy brak możliwości nawiązania kontaktu z osobą w celu ustalenia jej tożsamości nie wynika z choroby psychicznej lub innych zaburzeń świadomości, np. wpływu leków lub narkotyków.

Istotnych ustaleń możemy również dokonać na podstawie posiadanych przez osobę przedmiotów. Zdarza się, że osoby cierpiące na zaniki pamięci posiadają przy sobie karty, blaszki z informacją o ich miejscu zamieszkania lub pełne dane personalne. Konieczne więc będzie przeprowadzenie kontroli osobistej takich osób, jak również kontroli przenoszonego przez nich bagażu. Możemy w ten sposób np. znaleźć klucze do mieszkania, samochodu, wizytówki, bilety komunikacyjne itp. Na podstawie tych rzeczy możemy również wyciągnąć wnioski co do miejsca zamieszkania osoby. Wygląd kluczy może świadczyć o tym, czy osoba zamieszkuje w starym czy nowym budownictwie lub o marce samochodu, którym się porusza. Wizytówki, ulotki informacyjne powiedzą o miejscu lub miejscowości, w których osoba mogła przebywać.

Wszystkie ustalenia dokonane w ramach wymienionych wyżej czynności strażnicy gminni (miejscy) przekazują Policji.

W przypadku legitymowania osoby w związku z popełnionym przestępstwem, lub wykroczeniem, jeżeli w wyniku wstępnych czynności identyfikacyjnych stwierdzono, że niemożność ustalenia danych osobowych nie jest wynikiem stanu zdrowia, strażnik osobę taką ujmuje i niezwłocznie przekazuje Policji, na zasadzie art. 12 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o *strażach gminnych*. Wobec tej osoby policja podejmie czynności wynikające z art. 244 *Kodeksu postępowania karnego* lub art. 45 *Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia*. W obu przypadkach przesłanką do zatrzymania będzie niemożność ustalenia tożsamości osoby. Po zatrzymaniu

zgodnie z ustawowo przewidzianym czasem Policja będzie kontynuować czynności identyfikacyjne.

Jeżeli w wyniku wstępnych czynności identyfikacyjnych nie zidentyfikowano N.N. osoby i ustalono, że niemożność identyfikacji jest następstwem choroby psychicznej, upośledzenia umysłowego lub innego zakłócenia czynności psychicznych tej osoby – należy umieścić N.N. osobę w najbliższym zakładzie opiekuńczym bądź leczniczym i kontynuować czynności identyfikacyjne⁴.

Prowadzenie wstępnych czynności identyfikacyjnych, jak i dalszej identyfikacji osoby przez daną jednostkę organizacyjną Policji związane jest z miejscem ujawnienia N.N. osoby.

Samo nieudzielenie informacji co do własnej tożsamości wyczerpuje ustawowe znamiona **art. 65 Kodeksu wykroczeń**:

§ 1. Kto umyślnie wprowadza w błąd organ państwowy lub instytucję upoważnioną z mocy ustawy do legitymowania:

1) co do tożsamości własnej lub innej osoby,

2) co do swego obywatelstwa, zawodu, miejsca zatrudnienia lub zamieszkania, podlega karze grzywny.

§ 2. Tej samej karze podlega, kto wbrew obowiązkowi nie udziela właściwemu organowi państwowemu lub instytucji, upoważnionej z mocy ustawy do legitymowania, wiadomości lub dokumentów co do okoliczności wymienionych w § 1.

W przypadku kiedy osoba odmawia okazania dokumentu lub podania danych osobowych należy ją pouczyć o treści ww. artykułu. Jeżeli po tym pouczeniu osoba nadal odmawia współpracy należy podjąć wstępne czynności zmierzające do ustalenia tożsamości osoby, które opisano powyżej. W przypadku kiedy w ramach tych czynności ustalimy tożsamość osoby możemy wobec niej zastosować postępowanie mandatowe lub skierować wniosek o ukaranie do właściwego miejscowo sądu za powyższe wykroczenie.

⁴ Tamże § 21 ust. 4.

Rozdział 5.

Dokumentowanie czynności legitymowania

Zgodnie z treścią § 6 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 3 października 2011 r. *zmieniającego rozporządzenie w sprawie zakresu i sposobu wykonywania przez strażników gminnych (miejskich) niektórych czynności*, strażnik dokumentuje czynność legitymowania w notatniku służbowym wpisując czas, miejsce oraz podstawę faktyczną legitymowania. Zobowiązany jest do wpisania imienia (imion) osoby legitymowanej, jej nazwiska, imion rodziców, daty i miejsca urodzenia oraz miejsca zamieszkania lub pobytu. Odnotowuje również rodzaj dokumentu na podstawie którego ustalono tożsamość osoby. Powyższe dotyczy również osób, które potwierdzają dane osoby legitymowanej.

W praktyce wskazane jest, aby strażnik w notatniku odnotował również wszelkie istotne dane i pouczenia z punktu widzenia prowadzonego wobec osoby postępowania. Przykładowo kierując wniosek o ukaranie do sądu, dane dotyczące miejsca pracy, a nakładając na osobę mandat karny, jego serię oraz numer. Istotne będą też informacje odnoszące się do zachowania legitymowanego.

Wskazanim jest również stosowanie w notatniku symboli literowych, które usprawnią dokumentowanie przebiegu służby strażników.

W celu uproszczenia procedury dokonywania wpisów w notatniku służbowym wprowadzono następujące symbole literowe, które usprawniają dokumentowanie przebiegu służby policjantów i wyrażają wykonywane aktualnie czynności służbowe:

- O – obchód,
- PP – patrol pieszy,
- PZ – patrol z wykorzystaniem środków transportu,
- K – konwój,
- D – doprowadzenie,
- A – udzielona asysta, pomoc,
- L – osoba legitymowana,

- Z – osoba zatrzymana,
- ZN – osoba zatrzymana nieletnia,
- ZP – osoba zatrzymana poszukiwana,
- ZW – osoba doprowadzona w celu wytrzeźwienia,
- P – zastosowany środek oddziaływania pozakarnego na podstawie art. 41 k.w. (pouczenie),
- MKK – nałożenie grzywny w drodze mandatu karnego kredytowanego,
- MKG – nałożenie grzywny w drodze mandatu karnego gotówkowego,
- MKZ – nałożenie grzywny w drodze mandatu karnego zaocznego,
- NCW – sporządzenie notatki w celu przeprowadzenia czynności wyjaśniających w sprawie o wykroczenie,
- KP – kontrola drogowa,
- KT – kontrola stanu trzeźwości kierującego,
- KN – badanie kierującego na zawartość środków działających podobnie do alkoholu,
- ZPJ – zatrzymanie prawa jazdy,
- ZDR – zatrzymanie dowodu rejestracyjnego,
- KO – kontrola osobista,
- KB – kontrola bagażu,
- KMZ – kontrola miejsca zagrożonego,
- KZO – kontrola zabezpieczenia obiektu,
- IW – interwencja własna,
- IWP – interwencja własna w miejscu publicznym,
- IWD – interwencja własna domowa,
- IZ – interwencja zlecona,
- IZP – interwencja zlecona w miejscu publicznym,
- IZD – interwencja zlecona domowa,
- NK – sporządzenie Niebieskiej Karty,
- ZMZ – zabezpieczenie miejsca zdarzenia,
- KD – wykonywanie czynności na miejscu kolizji drogowej,

- WD – wykonywanie czynności na miejscu wypadku drogowego,
- ŚPB – użycie lub wykorzystanie środków przymusu bezpośredniego,
- BP – użycie lub wykorzystanie broni palnej,
- SPU – użycie sygnałów pojazdu uprzywilejowanego,
- UP – poinformowanie osoby, wobec której podjęto czynności o prawie złożenia zażalenia do właściwego miejscowo prokuratora na sposób przeprowadzenia czynności określonych w innych przepisach ⁵.

Symbole literowe umieszcza się na marginesie notatnika przy oznaczonej czynności. W przypadku powtarzania się czynności wprowadza się oznaczenia cyfrowe w postaci cyfr arabskich przy oznaczeniach literowych określających daną czynność, np.: L1, L2, L3⁶.

10.00 / 10.15	Katowice ul. Gwarecka 274 podjęcie interwencji wobec
	osoby, która zaśmiecała teren przystanku autobusowego
IW	rozbijając szklane butelki wyciągane z kosza na śmieci.
	Dane sprawcy:
L	Jan Nowak s. Antoniego i Marii zd. Kowalska,
	ur. 1.01.1987 w Katowicach,
NCW	PESEL 87010109217, zam. Katowice
	zam. Katowice, ul. Gwarecka 186 m. 5,
UP	bezrobotny bez prawa do zasiłku,
	dowód osobisty PM 124378, wyd. Prez. Miasta Katowice
UP	przyczyna – popełnienie wykroczenia z art. 145 kw,
	Wymieniony odmówił uprzątnięcia rozbitego szkła,
	poinformowany o tym, że zostanie na niego sporządzony
	Wniosek o ukaranie do Sądu Rejonowego w Katowicach
	Pouczony o prawie złożenia zażalenia do właściwego
	miejscowo prokuratora na sposób przeprowadzonej czynności

Przykładowy zapis w notatniku służbowym strażnika

⁵ § 6 Wytyczne nr 5 Komendanta Głównego Policji z dnia 20 listopada 2013 r. zmieniające wytyczne w sprawie zasad ewidencjonowania, wypełniania oraz przechowywania notatników służbowych (Dz. Urz. KGP 2013.97).

⁶ § 6 Wytycznych nr 2 Komendanta Głównego Policji z dnia 26 czerwca 2007 r. w sprawie zasad ewidencjonowania, wypełniania oraz przechowywania notatników służbowych (Dz. Urz. KGP 2007.13.104).

Rozdział 6.

Podstawy prawne i okoliczności uprawniające strażnika do przeprowadzenia kontroli osobistej i przeglądania zawartości bagażu

Podobnie jak czynność legitymowania kontrola osobista i przeglądanie zawartości bagażu może być dokonane tylko w przypadkach uzasadnionych potrzebami służby, w oparciu o podstawy prawne i faktyczne.

Strażnik gminny (miejski) ma prawo przeprowadzenia kontroli osobistej i przeglądania zawartości bagażu osoby na podstawie **art. 12 ust. 1 pkt 3a ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o strażach gminnych:**

- w przypadku istnienia uzasadnionego podejrzenia popełnienia czynu zabronionego pod groźbą kary,
- w związku z wykonywaniem czynności związanych z ujęciem osób stwarzających w sposób oczywisty bezpośrednie zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzkiego, a także dla mienia i ich niezwłocznym doprowadzaniem do najbliższej jednostki Policji,
- w związku z wykonywaniem czynności związanych z doprowadzaniem osób nietrzeźwych do izby wytrzeźwień lub miejsca zamieszkania, jeżeli osoby te zachowaniem swoim dają powód do zgorszenia w miejscu publicznym, znajdują się w okolicznościach zagrażających ich życiu lub zdrowiu albo zagrażają życiu i zdrowiu innych osób, *jeśli zachodzi uzasadnione podejrzenie, że osoba wobec której czynności te są podejmowane, posiada przy sobie niebezpieczne przedmioty dla życia lub zdrowia ludzkiego.*

Strażnik przystępuje do kontroli osobistej oraz przeglądania zawartości bagażu, gdy jest to niezbędne do wykonania przez niego czynności określonych

w art. 10 i 11 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o *strażach gminnych*, które wymieniono w rozdziale 2. niniejszego opracowania.

Strażnik gminny (miejski) nie posiada uprawnień do przeprowadzania kontroli ładunku. Zgodnie z obowiązującymi przepisami uprawnienie takie przysługuje policjantom

Rozdział 7.

Postępowanie strażnika w czasie przeprowadzania czynności kontroli osobistej i przeglądania zawartości bagażu

Czynności kontroli osobistej i przeglądania zawartości bagażu, podobnie jak legitymowanie, ingerują bezpośrednio w zakres wolności obywatelskich i praw człowieka. Strażnik w czasie ich wykonywania ma obowiązek respektowania godności ludzkiej oraz przestrzegania i ochrony praw człowieka. Czynności te powinny być wykonywane w sposób możliwie najmniej naruszający dobra osobiste osoby, wobec której zostają podjęte.

Zasady i sposób wykonywania czynności kontroli osobistej i przeglądania zawartości bagażu został określony w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 3 października 2011 r. *zmieniającym rozporządzenie w sprawie zakresu i sposobu wykonywania przez strażników gminnych (miejskich) niektórych czynności*.

Kontrolę osobistą powinien przeprowadzić strażnik tej samej płci, co osoba kontrolowana. Powinna ona odbywać się w miejscu niedostępnym (w czasie jej dokonywania) dla osób postronnych. Jeżeli kontrola osobista musi być przeprowadzona niezwłocznie, w szczególności ze względu na okoliczności mogące stanowić zagrożenie dla życia, zdrowia ludzkiego lub mienia, można jej dokonać bez zachowania wymienionych wyżej warunków.

Czynności tych nie wykonuje się w stosunku do osób korzystających z immunitetów na podstawie prawa międzynarodowego i immunitetów krajowych, chyba, że są one wynikiem działań będących realizacją uprawnień wynikających z obrony koniecznej lub stanu wyższej konieczności.

Osoba poddana kontroli osobistej może przybrać do tej czynności osobę przez siebie wskazaną. Strażnik dopuszcza osobę wskazaną do udziału w czynności, chyba,

że jej obecność utrudniałaby lub uniemożliwiałaby przeprowadzenie czynności (np. osoba w stanie upojenia alkoholowego).

Strażnik może przybrać do obecności przy kontroli osobistej osobę trzecią, jeżeli uzna to za konieczne do uzyskania celu kontroli.

Przystępując do czynności kontroli osobistej i przeglądania zawartości bagażu strażnik podaje swoje stanowisko, imię i nazwisko w sposób umożliwiający odnotowanie tych danych, a także podstawę prawną i przyczynę podjęcia czynności. Następnie sprawdza zawartość odzieży osoby kontrolowanej i przedmioty, które znajdują się na jej ciele, nie odsłaniając przykrytej odzieżą powierzchni ciała. Przegląda zawartość podręcznego bagażu oraz innych przedmiotów, które posiada przy sobie osoba kontrolowana. Odbiera osobie kontrolowanej broń lub inne przedmioty niebezpieczne mogące służyć do popełnienia przestępstwa lub wykroczenia, lub stanowiące zagrożenie dla życia czy zdrowia albo przedmioty mogące stanowić dowody rzeczowe lub podlegające przepadkowi. Przedmioty te w zależności od okoliczności strażnik przekazuje za potwierdzeniem odbioru właściwym podmiotom (np. Policji jako dowód w sprawie) albo zwraca osobie kontrolowanej.

W zależności od okoliczności legitymowania osoby można dokonać przed lub po czynnościach kontrolnych.

Strażnik odnotowuje fakt opisanych czynności w notatniku służbowym, określając czas, miejsce, przyczynę ich przeprowadzenia oraz dane dotyczące osób objętych czynnościami i w nich uczestniczących, a także rodzaj i wynik czynności. Na wniosek osoby kontrolowanej z czynności sporządza się stosowny protokół.

Literatura

- Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o strażach gminnych (Dz.U. 2016 r. poz. 706 t.j.).
- Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz.U. 2017 r., poz. 2067 t.j.).
- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (Dz.U. 2017 r., poz. 2204 t.j.).
- Ustawa z dnia 20 maja 1971 r. Kodeks wykroczeń (Dz.U. z 2015 r. poz. 1094 t.j.).
- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego, (Dz.U. z 2017 r. poz. 1904 t.j.).
- Ustawa z dnia 20 maja 1971 r. Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia, (Dz.U. z 2016 r. poz. 1713 t.j.).
- Ustawa z dnia 20 czerwca 1997 r. Prawo o ruchu drogowym (Dz.U. z 2017 r. poz. 1260 t. j.).
- Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 18 grudnia 2009 roku w sprawie zakresu i sposobu wykonywania przez strażników gminnych (miejskich) niektórych czynności (Dz.U. z 2009 r. Nr 220 poz. 1722).
- Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 3 października 2011 roku zmieniającego rozporządzenie w sprawie zakresu i sposobu wykonywania przez strażników gminnych (miejskich) niektórych czynności (Dz.U. z 2011 r. Nr 222 poz. 1329).
- Zarządzenie nr 124 Komendanta Głównego Policji z dnia 4 czerwca 2012 w sprawie prowadzenia przez Policję poszukiwania osoby zaginionej oraz postępowania w przypadku ujawnienia osoby o nieustalonej tożsamości lub znalezienia nieznanych zwłok oraz szczątków ludzkich (Dz. Urz. KGP z 2012 poz. 29 z późn. zm.).
- Wytyczne nr 2 Komendanta Głównego Policji z dnia 26 czerwca 2007 r. w sprawie zasad ewidencjonowania, wypełniania oraz przechowywania notatników służbowych (Dz. Urz. KGP Nr 13, poz. 104 z 2007 r.).
- Wytyczne nr 5 Komendanta Głównego Policji z dnia 20 listopada 2013 r. zmieniające wytyczne w sprawie zasad ewidencjonowania, wypełniania oraz przechowywania notatników służbowych (Dz. Urz. KGP z 2013 r. poz. 97).

- M. Michalski, *Ujawnienie osoby o nieustalonej tożsamości, czynności wykonywane przez policjantów*, Szkoła Policji w Katowicach 2013.
- D. Gryglewicz i R. Andrzejewski, *Postępowanie w przypadku ujawnienia osoby o nieustalonej tożsamości*, Szkoła Policji w Słupsku 2011.
- A. Bajerski, *Legitymowanie, kontrola osobista, przeglądanie zawartości bagażu, sprawdzanie ładunków*, Szkoła Policji w Pile 2007.

Zakład Prewencji i Ruchu Drogowego

podinsp. Mariusz Michalski
st. asp. Andrzej Ziętek

Szkoła Policji w Katowicach
ul. gen. Jankego 276
40-684 Katowice-Piotrowice
www.katowice.szkolapolicji.gov.pl

